

ДЕЯКІ АСПЕКТИ, ПОВ'ЯЗАНІ З ПОРУШЕННЯМ ВСТАНОВЛЕНОГО ЗАКОНОМ ПОРЯДКУ ТРАНСПЛАНТАЦІЇ ОРГАНІВ АБО ТКАНИН ЛЮДИНИ

Анотація: У тезах розглянуто питання щодо ролі жертви незаконної трансплантації органів, тканин та клітин людини.

Ключові слова: незаконна трансплантація, трансплантологія, віктимність, роль жертви, причини незаконної трансплантації.

Аннотація: В тезисах рассмотрен вопрос про роль жертвы противозаконной трансплантации органов, тканей и клеток человека.

Ключевые слова: противозаконная трансплантация, трансплантология, виктимность, роль жертвы, причины противозаконной трансплантации.

Abstract: In this theses the question of the role of the victim in the crime of the illegal human organ transplantation was considered.

Keywords: illegal transplantation, transplantology, victimization, the role of the victim, reasons of the illegal human organ transplantation.

У середині ХХ століття – на початку ХХІ відбулось зародження та розвиток такої медичної науки, як «трансплантологія» [4]. Ця сфера медичної діяльності стрімко набула популярності через її корисні властивості. Однак, разом з цим, почали виявлятися і її «шкідливі» прояви, спричинені несправомірним зловживанням медичних працівників або інших зацікавлених осіб.

На сьогоднішній день, нерегульовані питання легального проведення трансплантацій органів та тканин, а також низка пов'язаних із цією сферою суспільних відносин набули як на території України, так і на світовому рівні небаяких обговорень.

Кожного року до Організації Об'єднаних Націй надходить усе більше повідомлень про встановлення факту торгівлі людьми задля вилучення їх органів та майбутнього незаконного продажу [1]. З метою протидії суспільно-небезпечним діянням, пов'язаним з торгівлею людськими органами та спираючим на норми міжнародного публічного права, український законодавець доповнив Особливу частину Кримінального Кодексу України статтею 143 «Порушення встановленого законом порядку трансплантації органів або тканин людини» [4], чим визнав кримінальну караність зазначених діянь й на території нашої країни.

Метою роботи є не дослідження латентної злочинності, де жертвами стають через таємні протиправні дії медичних працівників, а саме, люди, що самостійно обирають шлях потерпілого від зазначеного кримінального злочину.

Дослідженню цієї проблеми приділяли увагу фахівці кримінального права, кримінології та криміналістики такі, як: Головкін Б. М., Гринчак С. В., Лісіцина Ю. О., Мусієнко А. В., Чеботарьова Г. В. та інші. Однак вирішення цього завдання потребує глибоких і комплексних аналізів з точки зору різних галузей права та медицини.

Спираючись на статистичні данні, за офіційними підрахунками, щороку у світі виконується близько 100 000 трансплантацій органів і в два рази більше щодо тканин і клітин [1]. Через значне розповсюдження проведення незаконних трансплантацій у всьому світу щороку помирає близько 5 тисяч людей, які не змогли вчасно отримати потрібні органи або не мали достатньо коштів, щоб «придбати» їх на «чорному ринку» [2, с. 23].

Розглядаючи проблему незаконної трансплантації органів, тканин або клітин людини з кримінологічної точки, не можна залишити поза увагою положення такої науки як віктимологія та питання ролі жертви й віктимної поведінки у механізмі вчинення досліджуваного виду злочину.

Узагальнено, під жертвою розуміють людину або спільність людей у певній формі їх інтеграції, яким безпосередньо або опосередковано заподіяна шкода, однак питання, яка група людей більш схильна опинитися у ролі жертви незаконної трансплантації органів, все ще залишається відкритим, майже не досліджуваним, незважаючи на транснаціональний характер цього злочину.

Необхідним у цьому контексті є визначення умов, які спонукають людину на нелегальний продаж своїх органів, до них, зокрема, можуть належати: 1. Погіршення життєвого рівня населення в цілому або ж в окремих регіонах країни [3]; 2. Матеріальне неблагополуччя; 3. Наявність боргів; 4. Скрутне становище людини або родини, які спричинені не тільки відсутністю фінансових коштів, а й можливими кризовими ситуаціями у родині; 5. Пошук високооплачуваної роботи закордоном, спричинений неможливістю влаштування на роботу в своїй державі або низький рівень заробітної плати [4]; 6. Антисоціальний, аморальний та нездоровий спосіб життя потенційних донорів, що привертає увагу до них учасників нелегального бізнесу; 7. Приваблива ціна на продаж органів на «чорному ринку», задля задоволення особистих потреб тощо.

Аналізуючи вищезазначений перелік, можна підсумувати, що головним чинником, через який люди стають добровільними «жертвами» незаконного продажу органів є низький життєвий рівень населення, що наділяє схильністю останніх стати потенційним донором.

Попри усвідомлення усієї небезпеки для власного здоров'я, особа все ж таки погоджується на нелегальну операцію задля матеріального забезпечення себе та своїх близьких. Причини, з якими пов'язані такі дії у кожного різні і залежать від індивідуальних особливостей кожного.

Аналізуючи побутові проблеми та кризи в родині, неможливо не згадати випадок, який мав місце нещодавно в Україні, коли матір хотіла самостійно продати нирку свої дитини на чорному ринку, щоб відкупитись від попереднього ув'язнення, але її незаконні дії були викриті правоохоронцями[5].

Ще однією найбільш розповсюдженою ситуацією є працевлаштування до країн, де популярне нелегальне проведення хірургічних операцій задля вилучення життєво необхідних органів. Дійсно, велика кількість людей нелегально працевлаштовується закордон в такі країни, як Туреччина, Об'єднані Арабські Емірати, Китайська Народна Республіка, в яких потім проводиться вербування у цілях вилучення органів задля задоволення примх заможних реципієнтів.

Підсумовуючи вищезазначене, слід зазначити, що найбільш численними жертвами стає населення, яке прагне заробити кошти задля базового матеріального забезпечення себе та своїх близьких. Саме через це, багатьма науковцями пропонується запровадити юридичні клініки [6] або реабілітаційні центри, досвідчені фахівці яких, змогли б переконати людей відмовитись від можливості стати жертвою-донором на чорному ринку органів. Також пропонується проводити соціально-психологічні консультації, які б пояснювали населенню на державному або регіональному рівні про ймовірну можливість стати жертвою такого діяння через нелегальні шляхи «легкого» заробітку.

Список використаних джерел:

1. Лляшенко О. В. Міжнародно-правові стандарти захисту від незаконної торгівлі органами і тканинами людини. Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. 2013. № 4. С. 265-274. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvknvuv_2013_4_38 . - Заголовок з екрану;
2. Головкін Б.М. Торгівля органами людини: українські реалії // Журнал східноєвропейського права. 2016. № 27. С. 21-26. URL: easternlaw.com.ua/uk/.../golovkin-b-m-torgivlya-organami-lyudini-ukraïnski
3. Мусієнко А. В. Запобігання злочинам у сфері трансплантації органів та тканин людини :автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 / А. В. Мусієнко ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. – К., 2010. – 18 с.;
4. Лісіцина Ю. О. Кримінологічна характеристика злочинної діяльності у сфері трансплантації органів або тканин людини, донорства крові. Науковий вісник Херсонського державного університету. №1. 2016. С. 11-15;
5. Сущенко М. В. Кримінологічні проблеми трансплантології. URL: http://ir.nmu.org.ua/bitstream/handle/123456789/2192/Сущенко%20Мирослава%20В_2013_06_13_23_19_12_971.pdf?sequence=1&isAllowed=y. – Заголовок з екрану.
6. Внутрішні органи на продаж: смертельно небезпечні заробітки. URL: <https://ranok.kanalukraina.tv/ua/news/vnutrennie-organy-na-prodazhu-smertelno-opasnye-zarabotki>. – Заголовок з екрану.

Міністерство освіти і науки України
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИННОСТІ

Матеріали XVIII студентської наукової конференції
з кримінології

(м. Харків, 28 листопада 2018 р.)

За загальною редакцією
професора *А. П. Гетьмана* і професора *Б. М. Головкина*

Харків
«Право»
2018

УДК 343.9:328.185(477)

A43

Редакційна колегія:

д-р юрид. наук, проф. Б. М. Головкін (*голова*);
канд. юрид. наук, доц. К. А. Автухов (*відповідальний секретар*);
д-р юрид. наук, проф. О. Ю. Шостко;
канд. юрид. наук, доц. М. Ю. Валуйська;
канд. юрид. наук, доц. С. Ю. Лукашевич;
канд. юрид. наук, доц. М. В. Романов;
канд. юрид. наук, доц. В. В. Пивоваров;
канд. юрид. наук, доц. О. В. Таволжанський;
канд. юрид. наук, доц. О. В. Ткачова;
канд. юрид. наук О. В. Гальцова;
канд. юрид. наук М. О. Маршуба;
канд. юрид. наук О. В. Новіков;
канд. юрид. наук К. Д. Кулик;
канд. юрид. наук М. Ю. Кутепов;
канд. юрид. наук Н. В. Сметаніна;
зав. лабораторією Ю. Г. Бойко

A43 **Актуальні проблеми протидії злочинності : матеріали XVIII студ.**
наук. конф. з кримінології (м. Харків, 28 листоп. 2018 р.) / за заг. ред.
А. П. Гетьмана і Б. М. Головкіна. – Харків : Право, 2018. – 196 с.

ISBN 978-966-937-540-7

ISBN 978-966-937-540-7

© Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, 2018
© Оформлення. Видавництво «Право», 2018